

**“Reduir l’impacte de la ciutat sobre el planeta
i promoure la cooperació internacional”**
**Objectiu 10 del *Compromís Ciutadà per la sostenibilitat*,
Agenda 21 de Barcelona**

Contribuir, en l'àmbit global, a augmentar i protegir els boscos del planeta
a través de la cooperació solidària, econòmica i tècnica.
Promocionar l'ús de fusta certificada ambientalment,
que ha de ser la utilitzada en les obres públiques.

[A G E N D A 2 1 B C N]

FES-TE AMIC DELS BOSCOS

MANUAL D'AUTOAJUDA
pràctiques quotidianes per millorar
la teva relació personal amb els boscos

28

Guies d'educació
ambiental

GREENPEACE

Podem i hem de protegir els nostres boscos. Els boscos del planeta pateixen amenaces que, tot i que són motivades en gran mesura per l'acció humana, són una amenaça per a nosaltres mateixos. La desforestació, la tala il·legal, els incendis forestals, els efectes del canvi climàtic, l'abandonament o la mala gestió forestal són alguns dels problemes que afecten els nostres boscos i que suposen, ja avui, una enorme pèrdua de biodiversitat i un augment de la contaminació. A més, una explotació irracional d'aquests recursos provocarà, com en altres casos, la pèrdua de la seva riquesa per al desenvolupament social i econòmic.

La gestió sostenible dels recursos forestals és una de les principals estratègies de protecció del medi ambient en aquest procés, els consumidors tenim un paper decisiu. Les nostres decisions decideixen. Decideixen si volem assegurar una bona salut dels boscos i del nostre medi ambient. Decideixen si podrem seguir decidint el futur. Quan optem per reduir el consum innecessari, quan usem el paper reciclat, quan comprem mobles de fusta certificada, quan fotocopiem per les dues cares... decidim a favor del medi ambient.

L'Ajuntament de Barcelona i Greenpeace hem treballat conjuntament en els últims anys per promoure un ús racional i sostenible dels recursos forestals. La política responsable de compra de fusta, aprovada a Barcelona el 2003, ha permès realitzar compres públiques de fusta certificada per als nostres parcs i jardins, per a mercats i biblioteques, per als serveis funeraris. Aquesta Guia d'Educació Ambiental és un nou fruit d'aquesta col·laboració: una guia per promoure el canvi de hàbits i de consum dels ciutadans. Informació, consells, recomanacions per decidir en la vida quotidiana, per exercir el nostre poder d'elecció i de compra a favor dels boscos.

Joan Clos
Alcalde de Barcelona

Imma Mayol
Tercera Tinent d'Alcalde

Juan López de Uralde
Director Executiu
Greenpeace Espanya

ÍNDEX

- 03 A qui va adreçada aquesta guia?
- 05 Si només tens temps per llegir-ne una pàgina

Aclariments sobre l'estat de salut dels boscos

- 09 Desaparició de boscos primaris
- 10 Desforestació
- 10 Tala il·legal
- 12 Conflictes bèl·lics
- 13 La fragmentació i la pèrdua de biodiversitat
- 13 Substitució de boscos per plantacions
- 13 Els incendis forestals

Suggeriments per millorar la teva relació amb els boscos

- 16 No ens podem menjar el planeta
- 18 Escolta la veu dels arbres
- 20 Paga per el que utilitzes
- 22 Posa ordre a casa teva
- 24 Certificació Forestal
- 26 Practica la responsARBRElitat
- 28 Ni un sol paper a les escombraries
- 30 El teu ajuntament et necessita, parla-hi
- 32 Fes de la teva oficina un camp de batalla
- 34 Que no t'amarguin la vida: pren ara una decisió important
- 36 La història d'un arbre
- 38 Les ecotiquetes del paper i la fusta i el seu significat

A QUI VA ADREÇADA AQUESTA GUIA?

Aquesta guia ha estat pensada especialment per als ciutadans i les ciutadanes que al llarg del dia duen a terme alguna de les **activitats** següents:

Fullejar el diari o llegir un llibre

Menjar bolets

Respirar

Dutxar-se

Anar d'excursió al camp

Mirar el paisatge

Beure aigua

Imprimir un missatge

Comprar un bitllet de metro, tren o autobús

Asseure's en un banc del carrer

Treballar damunt d'una cadira o una taula de fusta

Tots aquests actes quotidians estan relacionats amb els boscos.

ALGUNES IDEES ERRÒNIES O CONFUSES

Aquest manual d'autoajuda també ha estat concebut per resoldre els problemes de tots aquells a qui en algun moment de la vida se'ls ha pogut acudir o passar pel cap **alguna d'aquestes idees errònies o confuses**:

Talar arbres és dolent

El PVC o l'alumini són preferibles a la fusta

L'aigua prové dels rius i embassaments

La muntanya és de tothom

El paper reciclat és més car, contamina més i fa malbé les fotocopiadores

La desforestació, la tala il·legal i la destrucció de la biodiversitat no tenen res a veure amb mi

Si reuneixes una o més de les característiques que hem esmentat, no ho dubtis...

Aquesta guia està feta per a tu!!

SI NOMÉS TENS TEMPS PER LLEGIR-NE UNA PÀGINA

Aquesta guia proposa algunes pràctiques quotidianes per millorar la teva relació personal amb els boscos. Així doncs, pretén transmetre les idees bàsiques següents:

- El ritme de consum de productes forestals (paper i fusta) és insostenible, especialment als països occidentals. No hi ha solucions úniques ni simples, però cal invertir la tendència actual al malbaratament i reincorporar a la cadena la gran quantitat de productes d'origen forestal que dilapidem.
- Alhora, el consum de productes forestals és molt positiu per al planeta si el plantejem des de criteris de consum eficient i responsable. Si som consumidors informats i crítics i optem per reduir el consum, reciclar i escollir la fusta o el suro en lloc d'altres productes menys ecològics, donarem suport a models de vida sostenibles en el medi rural i a la possibilitat que els boscos ens continuïn oferint permanentment la gran quantitat de béns materials i serveis ambientals que ens proporcionen.
- Alguns dels nostres actes quotidians, a casa o a la feina, poden ser definitius a l'hora de millorar l'ús correcte dels recursos naturals, incloent-hi els boscos.
- Les nostres institucions poden fer molt per millorar la quantitat i la qualitat dels boscos. No deixis de recordar-los-ho.
- Planta, cuida i conserva els boscos. Hi ha moltes maneres de millorar o incrementar la quantitat d'arbres del planeta.
- Els ciutadans de l'Estat espanyol necessitem fer una revolució forestal. Els problemes estructurals que afecten els nostres boscos requereixen una nova cultura que situï els boscos al lloc que es mereixen si tenim en compte la infinitud de beneficis econòmics, socials i ambientals que ens regalen.

ACLARIMENTS SOBRE L'ESTAT DE SALUT DELS BOSCOS

Les malalties que afecten els boscos del món reben diversos noms: desforestació, tala il·legal, mala gestió forestal, pèrdua de biodiversitat, fragmentació, incendis forestals, canvi climàtic, abandonament, etc. Aquests problemes afecten de manera diferent els diferents tipus de boscos o regions del món i també varien segons l'estat de desenvolupament socioeconòmic dels diferents països.

ÚLTIMS BOSCOS PRIMARIS

DESAPARICIÓ DE BOSCOS PRIMARIS

Els boscos primaris són grans extensions d'ecosistemes forestals que testimonien el que van ser els boscos originals del planeta. L'Institut per als Recursos Mundials (WRI, World Resources Institute) els denomina fronteres forestals: grans superfícies contínues de bosc original intacte amb una dinàmica i una evolució que depenen del règim de pertorbacions naturals, amb intervenció nul·la o escassa dels humans i de dimensions prou grans per garantir la supervivència de poblacions viables de tots els éssers vius, incloses les espècies migratòries.

El 80% d'aquests boscos ja ha estat destruït o alterat. El 20% restant està amenaçat per causes diverses (expansió agrícola i ramadera, explotació petroliera, mineria, grans embassaments, infraestructures). Una de les principals causes d'amenaça a escala planetària és l'explotació forestal a gran escala, en bona part il·legal.

Setanta-sis països ja no tenen cap mena de bosc primari i onze més estan a punt de perdre'ls. Altres països que han perdut o alterat bona part dels seus boscos originals són Indonèsia, Estats Units i el Congo, tot i que encara els en queden d'importants. Fora de Rússia, a Europa només queda el 3,3% del bosc original en grans àrees ininterrompudes, a Suècia i Finlàndia.

A l'Estat espanyol no queden boscos primaris. Tot i que en zones del Pirineu o la serralada Cantàbrica encara hi ha petites superfícies de bosc que encara no han vist mai la desral, la motoserra o la ramaderia domèstica, aquests reduïts de virginitat són massa petits per ser considerats boscos primaris. Malgrat tot, és important conservar de manera estricta aquests boscos antics i madurs, ja que acullen gran part de la biodiversitat forestal amenaçada dels boscos ibèrics.

DESFORESTACIÓ

La substitució del bosc per altres usos és el problema més conegut i millor documentat. Segons les xifres que periòdicament publica l'Organització Mundial per a l'Agricultura i l'Alimentació de les Nacions Unides (FAO), els boscos desapareixen de la superfície del planeta a raó de 9,5 milions d'hectàrees cada any.

L'expansió de l'agricultura i la ramaderia és la principal responsable de la desforestació a pràcticament totes les regions afectades per aquest problema. La crema de boscos per a la ramaderia és un problema important a l'Amèrica Llatina, mentre que a Àsia o a l'Àfrica el principal problema és l'extracció de llenya com a combustible domèstic. La tala industrial, molts cops il·legal, sol estar associada a les primeres fases de la desforestació.

La pobresa és un factor determinant de la desforestació. Els fenòmens migratoris deguts a sequeres, fam, guerres, etc. també han contribuït a la degradació o la pèrdua d'àrees forestals en molts llocs.

Al món occidental, la desforestació no representa cap problema. Durant l'últim segle, per exemple, Europa ha estat testimoni de l'augment de la seva superfície forestal. L'abandonament de zones que abans es conreaven, les repoblacions forestals, l'increment de plantacions i la substitució de la fusta com a font energètica han suposat un augment en quantitat —tot i que no sempre en qualitat— de les masses forestals.

TALA IL·LEGAL

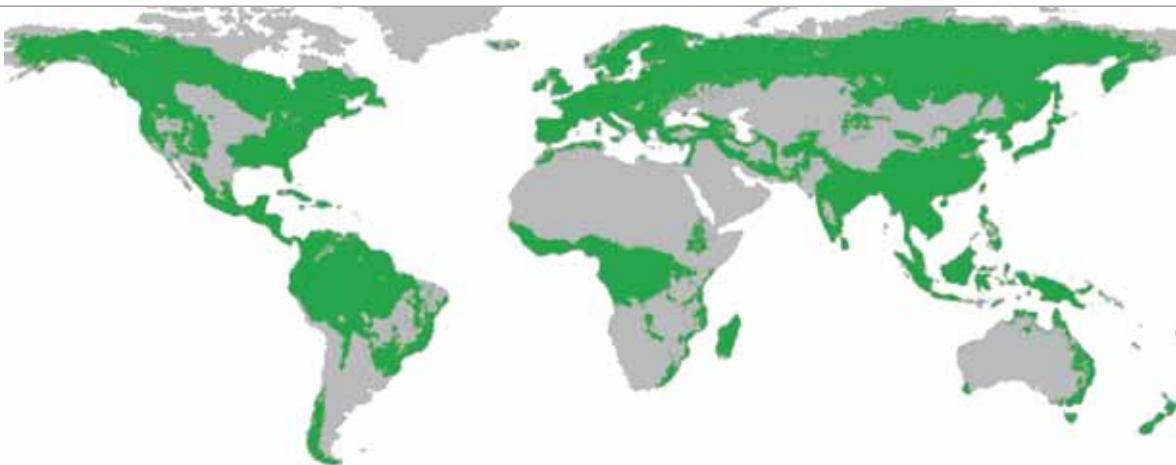
La violació de les lleis forestals nacionals és un problema greu que afecta nombrosos països, i no només en zones tropicals. El Banc Mundial estima que cada any es perden entre 10 i 15 milions de dòlars a causa de l'explotació il·legal, amb la consegüent pèrdua de fons que es destinarien a serveis socials i altres esforços per reduir la pobresa o millorar la sanitat i l'educació.

A Indonèsia, a la dècada de 1990, es va calcular que el 73% de l'explotació forestal era il·legal, amb una estimació d'uns 15 milions de m³ de fusta talada de manera il·legal. Al Brasil, l'Institut Brasiler del Medi Ambient estima que el 80% de l'explotació forestal de l'Amazònia brasilera és il·legal. Al Camerun, el 50% de l'explotació forestal és il·legal.

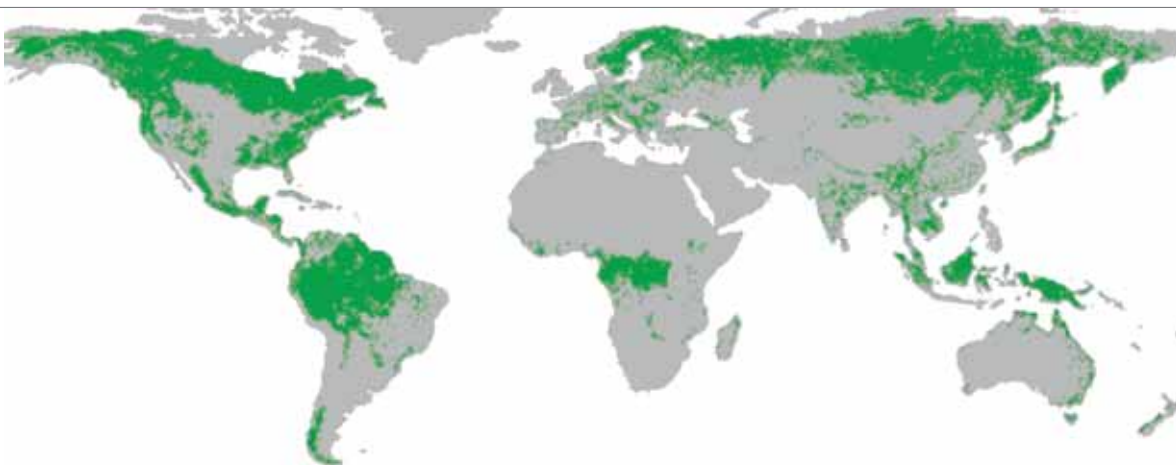

El mercat espanyol de la fusta no és aliè al problema de la tala il·legal. El Camerun, el Brasil, Rússia, Romania o la República del Congo són alguns dels països afectats pel problema on el sector espanyol de la fusta i el moble té les seves fonts de subministrament. Atesa la globalització del sector industrial de la fusta, també s'ofereix al mercat espanyol fusta talada il·legalment en zones com ara Rússia a través d'empreses de països nòrdics, per exemple.

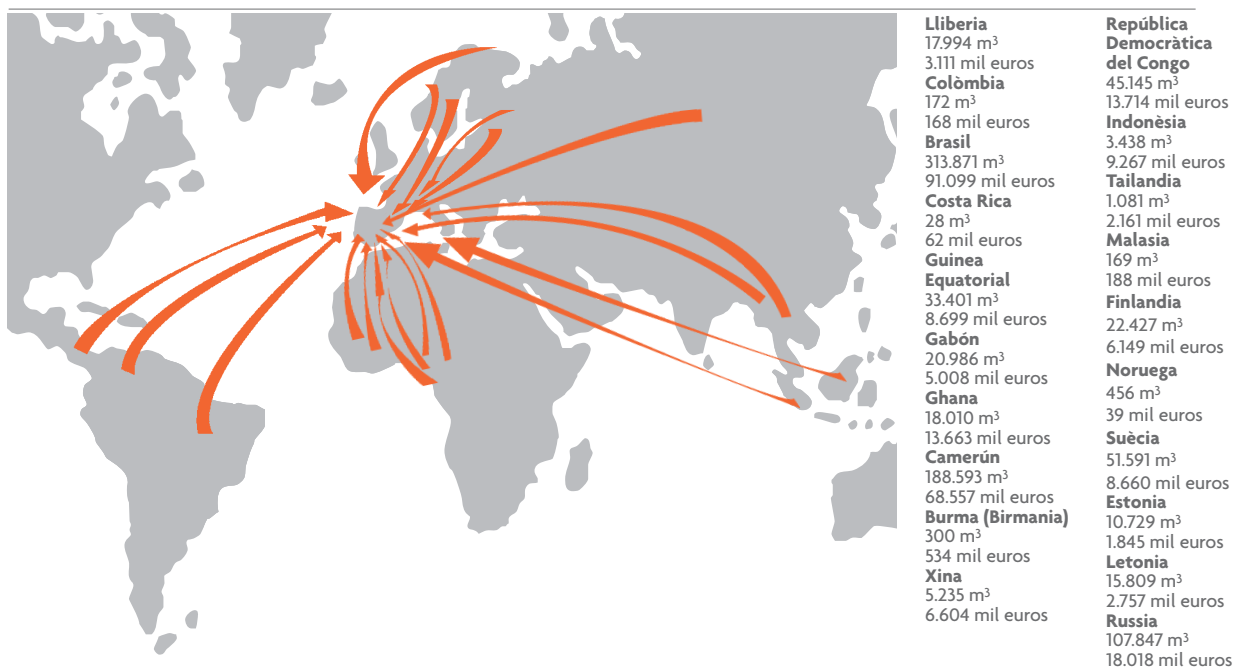
SUPERFICIE FORESTAL ORIGINAL

COBERTURA FORESTAL ACTUAL

IMPORTACIONS ESPANYOLES DE FUSTA IL·LEGAL AL 2001

font: Greenpeace

CONFLICTES BÈL·LICS

En alguns països afectats per conflictes bèl·lics, com ara la República Democràtica del Congo, Colòmbia, Libèria o Birmània, la relació de la indústria de la fusta amb el tràfic d'armes i la violació dels drets humans ha fet que la fusta d'aquests països sigui considerada «fusta de conflicte». La fusta s'utilitza com a moneda de canvi per comprar armes, mantenir dictadures o controlar altres recursos com ara els diamants, el petroli o el conreu de coca. Hi ha una preocupació internacional en alça per la comercialització de productes de fusta d'aquestes procedències. Per aquesta raó, el Consell de Seguretat de les Nacions Unides va decretar l'any 2003 un embargament internacional de fusta a Libèria.

LA FRAGMENTACIÓ I LA PÈRDUA DE BIODIVERSITAT

Afecta els boscos de tot el món, tot i que els boscos temperats són els més fragmentats i pertorbats de tots els tipus de massa forestal. Les infraestructures de tota mena i la gestió intensiva redueixen la capacitat dels boscos per acollir la fauna i la flora que s'hagi especialitzat a viure en boscos madurs i ben conservats. Moltes espècies forestals estan incloses en els llistats d'espècies amenaçades per la manca d'una gestió adequada dels boscos. La fragmentació i la pèrdua de biodiversitat afecta la majoria de les masses forestals europees, incloses les espanyoles.

SUBSTITUCIÓ DE BOSCOS PER PLANTACIONS

A tot el món, almenys 180 milions d'hectàrees de bosc han esdevingut plantacions forestals. En els últims 15 anys, l'àrea coberta per plantacions es va doblar i s'espera que es torni a duplicar en els propers 15 anys. A l'Estat espanyol, durant les últimes dècades del segle xx, les plantacions forestals (de pollancre, eucaliptus i diverses coníferes exòtiques) sovint van anar substituint paisatges forestals, boscos de galeria i zones agroforestals de gran valor ambiental.

ELS INCENDIS FORESTALS

Són un problema seriós que actualment es veu agreujat, addicionalment, pel canvi climàtic. Afecten tot el planeta, des de les sabanes africanes als boscos boreals de Sibèria, passant pels boscos tropicals i els boscos temperats.

Els incendis tenen un origen divers i complex. En molts llocs, incloent-hi el nostre país, la cultura del foc continua estant estesa en moltes zones rurals com a forma de tractament dels matolls i les pastures. A Espanya, aquest és el principal origen dels incendis. La pressió del medi urbà sobre l'espai forestal (major influx de visitants, activitats a l'aire lliure, increment d'infraestructures) i els possibles canvis d'ús després de l'incendi també es troben darrere l'origen d'un bon nombre d'incendis.

L'abandonament de la muntanya suposa un risc afegit en cas d'incendi, ja que posa a l'abast del foc gran quantitat de material vegetal inflamable. I, justament al nostre territori, la superfície forestal augmenta com a resultat de l'abandonament de superfícies agràries i la fi de molts usos i pràctiques tradicionals que s'havien mantingut fins fa només algunes dècades.

MÉS INFORMACIÓ A:

- **FAO, 2005. Estat dels boscos al món:**
http://www.fao.org/documents/show_cdr.asp?url_file=/docrep/007/y5574e/y5574e00.htm
- **Conferència Ministerial de Protecció de Boscos a Europa:** <http://www.mcpfe.org/>
- **Documents sobre l'estat dels boscos a Europa:** <http://www.mcpfe.org/publications/pdf/>
- **Pla d'acció de la UE contra la tala il·legal i el seu comerç associat:**
http://europa.eu.int/comm/development/body/theme/forest/initiative/briefing_sheets_en.htm
- **Incendis forestals:**
<http://www.incendiosforestales.org/>
<http://www.lumenuncamais.blogspot.com>

100

101

102

103

104

105

106

107

108

109

110

111

112

113

114

115

116

117

118

119

120

121

122

123

124

125

126

127

128

129

130

131

132

133

134

135

136

137

138

139

140

141

142

143

144

145

146

147

148

149

150

151

152

153

154

155

156

157

158

159

160

161

162

163

164

165

166

167

168

169

170

171

172

173

174

175

176

177

178

179

180

181

182

183

184

185

186

187

188

189

190

191

192

193

194

195

196

197

198

199

200

201

202

203

204

205

206

207

208

209

210

211

212

213

214

215

216

217

218

219

220

221

222

223

224

225

226

227

228

229

230

231

232

233

234

235

236

237

238

239

240

241

242

243

244

245

246

247

248

249

250

251

252

253

254

255

256

257

258

259

260

261

262

263

264

265

266

267

268

269

270

271

272

273

274

275

276

277

278

279

280

281

282

283

284

285

286

287

288

289

290

291

292

293

294

295

296

297

298

299

300

301

302

303

304

305

306

307

308

309

310

311

312

313

314

315

316

317

318

319

320

321

322

323

324

325

326

327

328

329

330

331

332

333

334

335

336

337

338

339

340

341

342

343

344

345

346

347

348

349

350

351

352

353

354

355

356

357

358

359

360

361

362

363

364

365

366

367

368

369

370

371

372

373

374

375

376

377

378

379

380

381

382

383

384

385

386

387

388

389

390

391

392

393

394

395

396

397

398

399

400

401

402

403

404

405

406

407

408

409

410

411

412

413

414

415

416

417

418

419

420

421

422

423

424

425

426

427

428

429

430

431

432

433

434

435

436

437

438

439

440

441

442

443

444

445

446

447

448

449

450

451

452

453

454

455

456

457

458

459

460

461

462

463

464

465

466

467

468

469

470

471

472

473

474

475

476

477

478

479

480

481

482

483

484

485

486

487

488

489

490

491

492

493

494

495

496

497

498

499

500

501

502

503

504

505

506

507

508

509

510

511

512

513

514

515

516

517

518

519

520

521

522

523

524

525

526

527

528

529

530

531

532

533

534

535

536

537

538

539

540

541

542

543

544

545

546

547

548

549

550

551

552

553

554

555

556

557

558

559

560

561

562

563

564

565

566

567

568

569

570

571

572

573

574

575

576

577

578

579

580

581

582

583

584

585

586

587

588

589

590

591

592

593

594

595

596

597

598

599

600

601

602

603

604

605

606

607

608

609

610

611

612

613

614

615

616

617

618

619

620

621

622

623

624

625

626

627

628

629

630

631

632

633

634

635

636

637

638

639

640

641

642

643

644

645

646

647

648

649

650

651

652

653

654

655

656

657

658

659

660

661

662

663

664

665

666

667

668

669

670

671

672

673

674

675

676

677

678

679

680

681

682

683

684

685

686

687

688

689

690

691

692

693

694

695

696

697

698

699

700

701

702

703

704

705

706

707

708

709

710

711

712

713

714

715

716

717

718

719

720

721

722

723

724

725

726

727

728

729

730

731

732

733

734

735

736

737

738

739

740

741

742

743

744

745

746

747

748

749

750

751

752

753

754

755

756

757

758

759

760

761

762

763

764

765

766

767

768

769

770

771

772

773

774

775

776

777

778

779

780

781

782

783

784

785

786

787

788

789

790

791

792

793

794

795

796

797

798

799

800

801

802

803

804

805

806

807

808

809

810

811

812

813

814

815

816

817

818

819

820

821

822

823

824

825

826

827

828

829

830

831

832

833

834

835

836

837

838

839

840

841

842

843

844

845

846

847

848

849

850

851

852

853

854

855

856

857

858

859

860

861

862

863

864

865

866

867

868

869

870

871

872

873

874

875

876

877

878

879

880

881

882

883

884

885

886

887

888

889

890

891

892

893

894

895

896

897

898

899

900

901

902

903

904

905

906

907

908

909

910

911

912

913

914

915

916

917

918

919

920

921

922

923

924

925

926

927

928

929

930

931

932

933

934

935

936

937

938

939

940

941

942

943

944

945

946

947

948

949

950

951

952

953

954

955

956

957

958

959

960

961

962

963

964

965

966

967

968

969

970

971

972

973

974

975

976

977

978

979

980

981

982

983

984

985

986

987

988

989

990

991

992

993

994

995

996

997

998

999

1000

SUGGERIMENTS PER MILLORAR LA TEVA RELACIÓ AMB ELS BOSCOS

NO ENS PODEM MENJAR EL PLANETA

Abans de començar, és important que ressaltem un fet que tots hem d'interioritzar. Els boscos del planeta viuen les mateixes vicissituds que la resta dels sistemes ecològics marins, terrestres i aquàtics. Els ecosistemes estan estressats, no poden suportar la demanda creixent de recursos naturals dels sis mil milions d'habitants que poblen el planeta i, en especial, els nivells de consum d'una petita part privilegiada de la població.

Per tant, la primera consigna és: redueix el consum, el planeta no dóna per a més.

Aquesta situació, basada en evidències científiques, ha fet que els darrers anys s'hagin establert estudis que ens apropen a la realitat d'aquest estat de degradació dels recursos naturals. El més estès fins avui és el conegut com a «petjada ecològica», concebut l'any 1995 per científics canadencs.

La petjada ecològica és un indicador que basa els seus càlculs en la superfície productiva de terra i de mar necessària per generar els recursos que consumim (ja sigui a escala individual o de comunitats) i en la superfície que cal per absorbir les emissions i els residus que generem. El concepte també introdueix la idea de quants planetes caldrien si tots els habitants del món tinguessin el mateix nivell de consum que la persona que respon al qüestionari.

S'ha calculat la petjada ecològica de diferents ciutats i comunitats autònomes, i també és possible calcular la petjada ecològica personal (vegeu més avall). Per exemple, l'any 2003 es va calcular la petjada ecològica

de Catalunya en 3,92 hectàrees per persona, el 20% més que l'any 1998. És a dir, cada ciutadà català necessita gairebé quatre hectàrees per produir els recursos que consumeix i absorbir els residus que genera. Per dir-ho d'una altra manera, cal una superfície equivalent a 7,2 vegades la superfície de Catalunya per sostenir aquest model de vida.

Reforçant aquesta idea, les Nacions Unides han patrocinat l'informe *Avaluació dels ecosistemes del mil·lenni*, elaborat per 1.300 experts a 95 països, que conclou que el 60% dels serveis que proporcionen els ecosistemes i que fan possible la vida a la Terra està sent degradat o utilitzat de manera no sostenible. Aquest estudi, el més exhaustiu que s'ha elaborat fins avui sobre l'estat del planeta, apunta una alarmant conclusió: l'activitat humana ha degradat sense remei el medi ambient i existeix un risc greu que la capacitat del planeta per regenerar recursos naturals sigui insuficient per atendre les necessitats de les generacions futures.

Els darrers cinquanta anys, els éssers humans han modificat els ecosistemes més ràpidament que durant qualsevol altre període de la història, en gran mesura per satisfer les creixents demandes d'aliment, aigua, fusta, fibra i combustible. I el deteriorament dels ecosistemes comporta el risc de canvis potencialment greus que tindrien una gran repercussió sobre el benestar humà, com ara l'aparició de noves malalties, els canvis sobtats en la qualitat de l'aigua, el col·lapse de les pesqueries i els canvis en els climes regionals.

Multiplica la teva resistència per sis

Per simplificar el nostre nivell de vida i fer-lo més sostenible, el moviment ecologista va proposar fa ja algunes dècades l'anomenada “**regla de les tres R**”: reduir, reutilitzar i reciclar. Posteriorment, i a mesura que s'ha aprofundit el debat sobre la nostra forma de vida consumista, s'hi han anat afegint erres i ja en tenim tres més: repensar, reestructurar i redistribuir.

REPENSAR

REPENSAR la nostra manera de viure i les nostres necessitats bàsiques per diferenciar-les de les que no ho són. Evitar la colonització publicitària del nostre cervell. Exercitar la reflexió ètica en tots els nostres actes diaris per tal de prendre decisions coherents amb el medi ambient, la nostra cultura i el benefici col·lectiu.

REESTRUCTURAR

REESTRUCTURAR el sistema econòmic perquè en lloc de produir béns superflus es centri en la satisfacció de les necessitats de tots. Incloure els costos socials i ambientals en el preu final del producte o els serveis (un exemple seria introduir la variable «cicle de vida» en l'elecció de materials per a la construcció o en l'elecció de la procedència de les fustes).

REDUIR

REDUIR el consum excessiu, per exemple: mal ús d'impressores i fotocopiadors, excessos de tiratge en documents, rebuig de publicacions no útils o números excessius.

REUTILITZAR

REUTILITZAR perllongar la vida útil dels materials, per exemple no canviar de mobles si encara són utilitzables (encara que estiguin «passats de moda»), recórrer més al préstec de llibres, a l'ús de biblioteques i de mercats de segona mà, reutilitzar la fusta de demolició per a nova construcció, restaurar mobles vells, utilitzar el paper per les dues cares, reutilitzar cartells, llibres escolars, etc.

RECICLAR

RECICLAR un cop finalitzada la seva vida útil, reincorporar els materials al cicle, per exemple: separació selectiva de diferents tipus de paper i cartró, reciclatge de fustes per a fabricació de mobles i/o per a la fabricació de taulers, utilització de paper reciclat per a la majoria d'usos, compostatge, biomassa, etc.

REDISTRIBUIR

REDISTRIBUIR tots tenim dret a proporcions equitatives de recursos dins de la capacitat del planeta de satisfer les nostres necessitats. Les nostres eleccions han de tenir en consideració una compensació del desequilibri nord-sud, inclosa l'opció de no consumir, renúncia o boicot a determinats productes. Introdueix la variable del comerç just a l'hora d'escollir productes de fusta i derivats.

MÉS INFORMACIÓ A:

- **Avaluació dels ecosistemes del mil·lenni, 2005.** <http://www.millenniumassessment.org/en/index.aspx>
- **Aproximació a la petjada ecològica de Barcelona.** http://www.mediambient.bcn.es/cat/down/masu6_1.pdf
- **“Simplicidad Radical. Huellas pequeñas en tierras finitas”.** Jim Merkel. Fundació Terra. Barcelona, 2005. www.terra.org
- **“La vida simple”.** Carlos Castaneda. Editorial Planeta, 1998.
- **Revista “Opcions”:** <http://www.opcions.org>
- **Si vols calcular la teva petjada ecològica, pots fer-ho a:**
www.earthday.net/footprint/info.asp ; <http://myfootprint.org> ; www.footprintnetwork.org

ESCOLTA LA VEU DELS ARBRES

Si paréssim atenció a l'opinió dels arbres, si sabéssim interpretar tot allò que ens xiuxiuegen els boscos, podríem fer grans coses.

Comencem pels que tenim més a prop, els boscos ibèrics.

L'última enquesta de l'Institut d'Investigacions Socioforestals va revelar fa poc l'autèntic estat anímic dels boscos al nostre país, que podem resumir per mitjà de les respostes següents:

- Nou de cada deu boscos espanyols enquestats són partidaris de ser gestionats de manera sostenible per produir fusta, suro, resina i altres materials, i els que produeixen béns sense mercat (aigua, aire, lleure) es van mostrar partidaris que la societat inverteixi en el seu manteniment. Tots els enquestats van mostrar la seva preocupació en relació amb l'abandonament i la manca de gestió.

L'altre 10% dels boscos ibèrics, aproximadament, és més partidari de romandre intacte per a finalitats relacionades amb el manteniment exclusiu de la biodiversitat, la recerca, la reserva genètica, etc.

- La totalitat dels boscos enquestats donen suport a la idea que els propietaris forestals rebin el suport econòmic de la societat. Demanen que tot allò que és forestal sigui objecte d'interès polític, no només durant l'època estival (la dels incendis), sinó tot l'any. El futur de la superfície forestal, asseguren els boscos, passa pel fet que s'articulin eines de finançament i incentius econòmics per als propietaris forestals que es dediquen a la gestió i la millora dels boscos.

- Els boscos coincideixen en la necessitat de fer una crida als humans per tal que respectin la muntanya. Demanen que es tinguin en compte els usos locals del territori, que no s'hi abandonin deixalles, que es tanquin els closos per al bestiar, que no es portin gossos sense lligar que puguin foragitar ni el bestiar ni la fauna autòctona.

- Els boscos es mostren indignats per les activitats que poden originar incendis, un càncer que els mata i que creix any rere any. Exigeixen la màxima prudència amb les cigarretes, els objectes de vidre, les deixalles, les eines que poden produir guspires, etc. Demanen, recalcant-ne la importància, que no s'encenguin focs sota cap mena de concepte en zones on no està permès. Denuncien que en un moment de distracció es pot destruir allò que la natura ha trigat segles a crear.

- Hi ha consens entre els diferents tipus de boscos ibèrics sobre el lamentable desinterès que la societat els mostra. La manca de cultura forestal no es correspon a la multitud de serveis ambientals que els boscos ofereixen a la societat.

- Els boscos avisen la societat que el canvi climàtic els té estressats i que no saben de quina manera reaccionaran si la temperatura del planeta augmenta ni que sigui una mica, tal com adverteixen els científics.

**RESPECTEU LA
MUNTANYA**

**MILLOREU LA NOSTRA
GESTIÓ I FINANÇAMENT**

**EL CANVI CLIMÀTIC
ENS TÉ ESTRESSATS!!!**

**NO ENCENEU
FOCS!!!!**

PAGA PER EL QUE UTILITZES

Tot i que els boscos generen béns i/o serveis importants que beneficien el conjunt de la societat, la majoria són de caràcter immaterial i no disposen d'un mercat on puguin ser comercialitzats. Ningú no paga els propietaris forestals l'aigua que surt de les aixetes, l'aire net que respirem, el gaudi que ens produeix el fet de passejar pel bosc, els bolets que collim, el paisatge que contemplem, el manteniment de la biodiversitat, la productivitat del sòl, etc. Els boscos i els seus propietaris ofereixen tot això DE FRANC a la societat.

Els propietaris es queixen, i amb raó, que aquests beneficis (els efectes externs o externalitats, tal com els anomenen) no es prenen en consideració en cap d'aquests àmbits: financer, fiscal, civil o mercantil. Tanmateix, els boscos generen uns costos i unes obligacions fiscals als propietaris que no tenen en compte les seves peculiaritats: els propietaris han de mantenir aquestes superfícies forestals i defensar-les de plagues, deixalles, canvi climàtic, etc. Definitivament, la frase «cuando un monte se quema, algo tuyo se quema» no reflecteix la dura realitat dels propietaris forestals.

Especialment al bosc mediterrani, que ocupa una part considerable de la superfície forestal espanyola, aquests beneficis que genera la muntanya i que no tenen cap valor al mercat superen o igualen el valor generat pels productes tradicionals (fusta, suro, etc.).

En determinades zones de la península, la recollida de bolets o l'ascens a zones recreatives de muntanyes comunals ja estan regulats, i cal pagar un petit cànon d'accés o d'activitat. Com si anéssim al cinema.

Seguint aquesta mateixa lògica, i amb més raó, seria totalment lògic que una part del rebut de l'aigua que paguem a l'empresa subministradora es destinés a finançar el manteniment i la gestió sostenible dels boscos de la conca hidrogràfica. Que potser no estem obligats a pagar una moratòria nuclear en el rebut de l'electricitat? O a través dels impostos municipals la gestió de residus urbans o un pla de sanejament?

Si els boscos actuen com a embassaments naturals i ens permeten un subministrament d'aigua de qualitat, és just que una part del que en paguem reverteixi en benefici de qui manté aquests boscos.

MÉS INFORMACIÓ A:

• **Manifest forestal de Profor, l'associació de forestals d'Espanya:**

<http://www.profor.org/datos/Manifiesto%20Forestal%20de%20PROFOR%20en%20columnas.pdf>

POSA ORDRE A CASA TEVA

Des que et lleves fins que te'n vas a dormir, estàs envoltat d'objectes que tenen el seu origen als boscos i sense els quals la nostra vida seria inimaginable. La majoria dels teus comportaments quotidians també genera un impacte sobre els boscos.

La fusta satisfà un ampli ventall de necessitats quotidianes: taules, cadires, terres, prestatges, escales, mobiliari urbà, construcció, portes i finestres, a més d'un llarg etcètera. Has pensat mai la quantitat d'arbres que calen per fabricar els productes de fusta del teu entorn?

I què podem dir del paper? Recorda la quantitat d'actes diaris en què els boscos passen per les teves mans: obres la capsa dels cereals, et fas un te de sobre, llegeixes el diari, consultes la teva agenda, mires el mapa, et donen un rebut, envies un fax, dones un cop d'ull a la foto de la teva família, imprimeixes un informe, llegeixes l'etiqueta del vi, desemboliques el terròs de sucre, etc. Paper, paper, paper. Qui sap quants quilos de cel·lulosa passen cada dia per les teves mans!

Per tot això, el nostre habitatge esdevé una trinxera excel·lent per al plantejament de la defensa dels boscos.

Però, alerta! No volem dir que no s'hagi d'utilitzar fusta. Al contrari, la fusta i el suro ofereixen molts avantatges mediambientals comparats amb altres materials. Són renovables, eficients energèticament, no són tòxics, són reciclables i biodegradables. Com a element constructiu, la fusta ofereix prestacions excel·lents: com a aïllant tèrmic, la fusta ofereix unes condicions immillorables; en fusteria exterior (finestres, portes, etc.), amb els tractaments adequats, la fusta presenta unes propietats molt superiors a les d'altres materials. L'ús de la fusta també contribueix a l'estalvi d'energia. I podríem dir el mateix del paper.

Tanmateix, atès que aquests materials poden tenir el seu origen en escenaris de degradació ambiental, social i econòmica (desforestació, tala il·legal, destrucció de la biodiversitat, etc.), no podem donar suport al consum de fusta al preu que sigui. Així doncs, cal estar informat i saber escollir.

Hi ha diversos criteris possibles a l'hora de decidir quin tipus de productes d'origen forestal hem de comprar, quan siguin necessaris, és clar:

Opció 0

Segur que necessites comprar-ho? No hi deu pas haver algué que es vulgui desfer d'això que tu necessites?

Productes procedents de reciclatge

En el cas de la fusta, els mobles de segona mà, molts cops de més qualitat i durabilitat que els nous, són molt bona opció. És convenient recuperar la fusta de demolició per a noves construccions, i optar pels mobles fabricats amb fusta reciclada (teca de vaixells o iroc de travesses de via...) i pel paper reciclat en el cas del paper.

Els taulers, amb totes les seves variants (aglomerat, fibres de densitat mitjana, fibres orientades), són una bona manera de reciclar la gran quantitat de fusta i embalatges que rebutgem, sempre que presentin un baix contingut de formaldehid.

Comerç just

La sostenibilitat social en origen és important. Sovint, la fusta procedent de països en vies de desenvolupament prové d'escenaris de violació dels drets humans i laborals. No compris productes de fusta sense aval de sostenibilitat. Algunes ONG de comerç just ja comencen a vendre productes de fusta amb el certificat forestal FSC.

Productes d'origen local

Des d'un plantejament d'eficiència energètica, el més sostenible consisteix a utilitzar productes produïts al més a prop possible del lloc de consum. D'aquesta manera s'estalvia tota l'energia que requereix el transport dels materials. Hi ha altres arguments potents per consumir productes forestals d'origen local, com ara el suport al desenvolupament rural i a economies rendibles. Consumir fusta local pot ser una bona manera de mantenir la gestió forestal dins dels límits de la sostenibilitat social i econòmica.

Productes amb certificat forestal

El mercat espanyol de la fusta està contaminat per la tala il·legal i destructiva dels boscos del planeta. I no ens referim només a la fusta tropical, sinó també a la que prové de països d'Europa de l'Est o de Rússia. A Finlàndia i el Canadà encara es talen boscos primaris per alimentar la indústria de la fusta i el paper. Cal recordar que un 17% dels subministraments de fibra de cel·lulosa de la indústria paperera prové de boscos primaris. Per evitar ser còmplices d'aquesta situació, cal que busquem productes amb un certificat forestal creïble avalat per la societat civil, la veritable impulsora d'aquest tipus d'etiquetatge.

CERTIFICACIÓ FORESTAL

Com en l'etiquetatge d'altres productes, la certificació forestal té la seva base en el fet que existeix un moviment creixent encaminat a fer un ús del mercat que promogui un model social més sostenible. Mitjançant l'etiquetatge dels productes de la fusta, s'assegura als consumidors que els productes que compren han estat produïts en boscos ben gestionats, i que d'aquesta manera ajuden a desenvolupar mercats per a aquests productes i asseguren, en última instància, incentius suficients als productors que adopten pràctiques sostenibles de gestió forestal.

L'objectiu de la certificació forestal és garantir al consumidor que el producte que compra prové de la gestió sostenible des de tots els punts de vista: social, econòmic i ambiental.

El sistema de certificació forestal del Consell d'Administració Forestal (Forest Stewardship Council o FSC) és el sistema amb més credibilitat i el que ha aconseguit un grau més gran de consens entre els diferents agents implicats. A l'Estat espanyol té el suport dels grups ecologistes, de les organitzacions de comerç just i de cooperació al desenvolupament, dels sindicats, etc.

Com a resposta a l'èxit de l'FSC, l'any 1998 va néixer un sistema de certificació que ha rebut el suport d'alguns sectors industrials i propietaris forestals, el que es coneix amb les sigles **PEFC (Programa per al reconeixement de sistemes de certificació forestal)**. Aquest sistema és un gran paraigua que reconeix molts altres sistemes de certificació de diversos països i regions, tots ells amb un grau molt divers d'exigència i responsabilitat ambiental. La manca d'interès que presenta per la participació, el consens i l'equilibri d'interessos, com també la seva manca de transparència informativa, ha fet que aquest sistema no sigui reconegut per les organitzacions socials més representatives.

MÉS INFORMACIÓ:

- **Forest Stewardship Council:** <http://www.fsc.org/esp>
- **FSC a Espanya:** <http://www.fsc-spain.org/>
- **Cercador de productes i boscos certificats per l'FSC:** <http://www.fsc-info.org/>
- **Portal de productes certificats per l'FSC:** <http://www.terra.org/html/s/rehabilitar/madera/>
- **Programa per al reconeixement de sistemes de certificació forestal:** <http://www.pefc.es/>
- **Observatori PEFC:** <http://www.pefcwatch.org/>
- **Forest Certification Resource Center:** <http://www.certifiedwood.org/>
- **Document de recolzament de ONGs a la certificació FSC:** http://www.wwf.es/bosques_comercio/bosques_comercio_documentos.php

ABACUS cooperativa, amb la campanya de defensa dels boscos primaris

ABACUS cooperativa, que compta amb més de 475.000 socis de consum, dins dels seus valors contempla el compromís amb la sostenibilitat com un principi cabdal de la responsabilitat social. Per aquesta raó, s'ha compromès a potenciar i fomentar el consum responsable de productes de paper, especialment de paper reciclat. La cooperativa pren part activa en la campanya que Greenpeace ha llençat en defensa dels darrers boscos primaris del món, amb els següents acords:

ABACUS cooperativa, es compromet a no utilitzar productes que, per la seva composició i procedència, tenen el seu origen en la destrucció d'aquests boscos primaris i a elaborar una llista de productes elaborats amb criteris sostenibles.

S'ha engegat una campanya informativa i de sensibilització amb els centres educatius, pel foment del consum del paper reciclat i del paper de fibra verge certificada FSC, alhora que es difondrà el projecte "Xarxa d'Escoles Amigues dels Boscos", desenvolupat per GREENPEACE.

Igualment, es realitzarà un Taller d'Educació al Consumidor per al foment d'un consum més responsable, en el marc dels tallers d'educació al consumidor que organitza *ABACUS cooperativa* en els seus establiments.

Finalment, *ABACUS cooperativa* exhibirà en els seus centres una exposició sobre el consum responsable del paper, amb l'objectiu de sensibilitzar als socis i clients sobre la realitat i l'amenaça real que és la destrucció dels espais forestals.

MÉS INFORMACIÓ:

- www.abacus.es

PRACTICA LA RESPONSARBELITAT

Són moltes les raons que ens conviden a plantar arbres i boscos i a tenir-ne cura: millorar la qualitat del nostre entorn, gaudir de la defensa de la natura, compensar l'impacte de les nostres emissions de CO₂, reduir la nostra «petjada ecològica», etc.

El concepte de responsARBELitat pretén concienciar tothom de la importància d'adoptar un compromís amb els boscos. La responsARBELitat és un neologisme que respon al repte de la nostra època: la sostenibilitat ecològica basada en l'ús intel·ligent dels recursos i l'amor a la vida. No hem d'actuar des de la caritat, sinó des de l'apreciació de nosaltres mateixos, des d'un «ecoisme solidari».

Partint d'aquest plantejament, és bo saber que com a ciutadà de l'Estat espanyol tens una responsARBELitat amb els boscos.

- La mitjana del teu consum anual de fusta és de 0,43 m³. Almenys una quarta part d'aquesta fusta prové de la tala il·legal. Una altra part important pot provenir de sistemes de gestió insostenibles.
- Consumeixes 170 kg de paper l'any. Un paper que, si és de fibra verge, ha necessitat 14 arbres per tona fabricada. El paper que consumeixes pot provenir de fusta de plantacions —els polèmics conreus d'eucaliptus de la península Ibèrica— o també de la substitució de boscos naturals per plantacions a la Xina o a Indonèsia. Una altra possibilitat és que vingui de la destrucció de boscos boreals verges a Finlàndia o a Rússia.
- El teu cubell de les escombraries conté un 30-40% de paper i cartó. Llences a la brossa un recurs valuós.
- Actualment, els 25 milions de vehicles que hi ha al territori de l'Estat espanyol consumeixen el 15% de l'energia total i són responsables del 29% de les emissions de CO₂ a l'atmosfera. S'estima que un cotxe petit que consumeixi 5,2 litres cada 100 km/h emet 10,4 kg de CO₂.

Tenim diverses possibilitats per plantar, cuidar o conservar els arbres.

- Planta, cuida, cultiva, conserva. Hi ha nombroses organitzacions ecologistes que planten i cuiden superfícies forestals, que lluiten contra la destrucció d'àrees forestals amenaçades per algun projecte, que estudien i proposen mesures de conservació per a enclavaments forestals d'interès per a la conservació. Pots agafar l'aixada i plantar aglans, o agafar el bolígraf i escriure al·legats, o agafar la pancarta i denunciar. Tu tries.
- Patrocina. Si vols ajudar econòmicament a conservar boscos, pots patrocinar un arbre, un petit bosc o un projecte de conservació de boscos, ja sigui al teu entorn o en altres països.
- Inverteix en arbres. Els darreres anys ha crescut el nombre d'empreses que ofereixen productes d'estalvi basats en plantacions que tenen com a objectiu produir fusta de qualitat amb finalitats comercials. Es tracta d'un producte d'inversió amb conseqüències positives per al medi ambient (fixació de CO₂, conversió de terres agrícoles en forestals, etc.). És millor que els teus diners creixin afavorint la natura que especulant al mercat borsari.
- Plantar un hort és un acte revolucionari. Si disposes d'uns quants metres quadrats o d'una terrassa, no dubtis a plantar hortalisses, arbres fruiters, llorer o plantes aromàtiques.

Plantar arbres per responsARBRElitat

- Per generar l'oxigen que respirem, cal que cada família planti un arbre.
- Per no reduir el patrimoni forestal actual, cada persona hauria de plantar 4 arbres.
- Per produir la llenya que consumim, cada persona hauria de plantar un arbre cada deu anys.
- Per produir el paper que gastem, hauríem de plantar dos arbres per any i persona
- Per produir la fusta que consumim, cal que cada persona planti un arbre cada quatre anys.
- Per compensar les emissions de diòxid de carboni que emetem en les nostres activitats, cal repoblar 105 arbres al medi natural per persona i tona emesa de CO₂, o bé 8 arbres de plantació intensiva per persona i tona.

MÉS INFORMACIÓ A:

- “ResponsARBOLidad”. Jordi Bigues, 2005. Ediciones GPS S.L. www.responsarbolidad.net
- “Apadrinar un bosc”. Pirineu Viu (http://www.pirineuviu.com/apadrinamiento_01_es.php)
- Per plantar un hort: www.terra.org, www.horturba.com

NI UN SOL PAPER A LES ESCOMBRARIES

«Ni un sol paper a les escombraries» ha estat el crit de guerra de l'ecologisme durant les últimes dècades. Així i tot, el paper i el cartó encara representen entre el 30% i el 40% de la bossa de les escombraries dels europeus. És a dir, llencem a les escombraries una matèria primera valuosa.

Reciclar paper no només ajuda a conservar els boscos. El reciclatge de paper estalvia un 74% dels gasos que contaminen l'atmosfera i redueix el 35% de contaminació a l'aigua.

La indústria paperera i de cel·lulosa ocupa el cinquè lloc del sector industrial en consum mundial d'energia, i fa servir més aigua per cada tona produïda que qualsevol altra indústria. La indústria de la pasta de paper també es troba entre els principals generadors de contaminants de l'aire i l'aigua, i dels gasos que provoquen el canvi climàtic.

La fabricació i el consum de paper van estretament lligats al futur de boscos. Prop del 40% de tota la fusta tallada al món per a usos industrials es destina a la producció de paper: el 25% són tales directes per a la indústria del paper, mentre que l'altre 15% prové de subproductes d'altres sectors (serradores, fabricació de taulers, etc.). Les fonts d'aquestes fibres, segons els tipus de masses forestals, són les següents: el 17% prové de boscos primaris (boscos verges), sobretot en regions boreals; el 54% de boscos secundaris; i, per últim, el 29% de plantacions forestals.

En molts indrets del planeta, els boscos i altres ecosistemes naturals han estat i encara són substituïts per plantacions d'arbres de creixement ràpid que es gestionen amb l'ús massiu d'herbicides i de fertilitzants químics tòxics. A més a més, els monocultius d'arbres per a la indústria de paper sovint són rebutjats per les comunitats locals atès l'impacte negatiu sobre la manera de viure i el benestar de la població.

Quin és el «paper amic dels boscos»?

El consum de paper menys perjudicial per al medi ambient ha de tenir en compte tant l'origen de la fibra com el procés de fabricació i blanqueig.

- Com a millor opció i per a la majoria dels usos, trobem el paper 100% reciclat postconsum. El segell ecològic àngel blau garanteix aquest requeriment.
- Paper que no provingui de la destrucció de boscos primaris.
- Si hi ha fibra verge, cal que estigui certificada d'acord amb els estàndards del sistema de certificació forestal del Forest Stewardship Council (FSC).
- Són aconsellables les fibres procedents de residus agrícoles i/o conreus no fusters.
- El blanqueig totalment sense clor. Processament totalment lliure de clor per al cas de la fibra reciclada (PCF), o també totalment lliure de clor per a la fibra verge (TCF). Que no t'enganyin, alguns distribuïdors denominen «paper ecològic» el paper blanquejat amb diòxid de clor (ECF, lliure de clor elemental).

MÉS INFORMACIÓ:

- **Projecte “Zaragoza ahorra y recicla papel”:**
<http://www.reciclapapel.org/htm/info/tecnic/>
- **On trobar productes paperers de paper reciclat:**
http://www.reciclapapel.org/htm/info/tecnic/distribuidores_categorias.asp?Id_tipo=1
- **Amants de les escombraries:**
<http://www.rebelion.org/spain/031202basura.htm>
http://www.ecologistasenaccion.org/accion/residuos/amantes_17.htm
- **Associació Espanyola d'Empreses Recuperadores de Paper i Cartó, amb informació interessant sobre la recuperació de paper i cartó.**
<http://www.repacar.org/>

El paper encara és un residu

A l'Estat espanyol es recullen per a reciclatge 84 kg de paper per habitant i any. Si partim d'un consum mitjà de 170 kg/habitant/any, només es recicla el 49% del paper que es consumeix. La nostra bossa de les escombraries conté entre un 30% i un 40% de productes de paper. És a dir, llencem a les escombraries una matèria primera valuosa.

Tanmateix, l'especialització de la nostra indústria paperera en la fabricació de cartó fa que a l'Estat espanyol es recuperin anualment més de 3,3 milions de tones de paper i cartó usat, que torna a les fàbriques de paper com a matèria primera.

El sector implicat al·lega que som líders en reciclatge, tot i que el nostre país es troba a la cua de la recollida de paper. És a dir, llencem molt paper a les escombraries, però aquí fem servir el 81% del que es recupera.

A Espanya, la taxa de recuperació de paper usat és molt baixa a causa de la ineficàcia dels sistemes de

recollida d'escombraries. Sobretot en el sector del petit comerç i en el sector domèstic encara cal fer molta feina per evitar que s'incinerin grans quantitats de paper i cartó o acabin enterrades als abocadors.

A més, malgrat l'important increment de la recuperació de paper al nostre país, els índexs continuen essent insuficients per cobrir la capacitat recicladora de la indústria paperera espanyola. Anualment, el sector es veu obligat a importar d'altres països prop del 14% del consum de paper recuperat.

L'efecte ha estat que la demanda de paper recuperat per part de la indústria del cartó ha servit per fomentar la importació de paper vell d'altres països i no pas per millorar la recollida de paper usat o fomentar el consum de paper reciclat. De fet, els fabricants espanyols de paper reciclat es queixen que ha baixat la demanda de paper d'escriptura reciclat.

EL TEU AJUNTAMENT ET NECESSITA, PARLA-HI

Els teus representants municipals et necessiten. Parla amb ells. Recorda'ls que no sempre es pot demanar a la ciutadania que es comprometi si les institucions no donen exemple primer.

Els ajuntaments també compren, però amb els diners dels contribuents, amb els teus diners. I justament com a ajuntaments tenen una gran capacitat d'estimular l'oferta de productes i serveis més sostenibles.

L'Administració pública pot prioritzar la fusta per a determinats usos (tancaments, terres, cobertes, estructures, etc.) en les edificacions que promogui, i també pot incentivar-la en la promoció privada. El consum de fusta, sempre que disposi d'un certificat forestal creïble, és un bon indicador ambiental per mesurar la sostenibilitat municipal de les agendes 21. Com més fusta, menys ciment, formigó, alumini, PVC o altres materials amb un cicle de vida menys favorable per al medi ambient.

Amb l'adquisició responsable de productes forestals d'origen local, l'Administració pública dona suport al desenvolupament rural i a la viabilitat de l'explotació forestal de les masses forestals més properes, la qual cosa és positiva des del punt de vista de l'eficiència (menys transport, menys consum energètic).

A través d'aquestes compres «verdes», els municipis poden ser protagonistes en la tasca de frenar la mala gestió forestal, la tala il·legal o la desforestació dels boscos del planeta. O expressant-ho en sentit positiu: les compres verdes promouen un desenvolupament sostenible en les zones productores de productes forestals.

Els organismes públics poden —i han de— crear un important mercat per a la fusta i el paper certificats a través de l'exigència d'un certificat forestal en els seus plecs de condicions tècniques per als contractes de subministres, obres i serveis.

Com pots parlar amb el teu ajuntament?

Hi ha diverses maneres de fer-ho, des d'enviar una carta al regidor de Medi Ambient fins a fer una proposta a través de les organitzacions socials que actuen com a interlocutors habituals amb els responsables municipals (associacions veïnals, ecologistes, de consumidors, etc.). En aquells municipis on hi hagi fòrums per a la participació pública (Consell de Sostenibilitat, taules de treball de les agendes 21, etc.), es pot sol·licitar en el marc d'aquests mateixos fòrums que es promogui una política d'adquisicions públiques d'aquest tipus.

El poder del teu ajuntament

Segons estimacions de la Unió Europea, la despesa que es fa en subministres, obres i serveis des de l'Administració local, regional, nacional i europea s'acosta al 16% del PIB de la Unió Europea (equivalent a més de la meitat del pressupost d'Alemanya). A l'Estat espanyol, el sector públic compra béns i serveis per un import de més de 66.000 milions d'euros cada any. Un 60% d'aquesta despesa correspon als ajuntaments.

Les obres, els subministres i els serveis contractats per l'Administració són un instrument important a l'hora de crear un mercat viable per als productes que respecten el medi ambient. El gran volum d'articles adquirits o les obres contractades animen els proveïdors, productors o contractistes a elaborar productes respectuosos amb el medi ambient, fet que comporta una reducció de l'impacte mediambiental de determinats articles o processos productius.

Aplicant polítiques de «compra verda» es poden assolir alguns objectius ambientals, com ara promoure l'ús d'energies renovables, reduir l'ús del PVC, consumir de manera racional els recursos hídrics, reduir les emissions de CO₂, o consumir només fusta procedent de la gestió sostenible, evitant la que prové de tals il·legals o destructives.

Els criteris habituals d'adjudicació pública són: l'oferta econòmica més barata, el preu més baix. Generalment, però, tot i que no sempre, els productes respectuosos amb el medi ambient són més cars. De tota manera, cal interpretar el terme «econòmicament» en un sentit ampli, per tal que inclogui tots els costos del cicle vital de cada producte o servei i internalitzi els costos ambientals. Per exemple, cal tenir en compte que el reciclatge té conseqüències econòmiques positives per a la gestió dels residus, ja que redueix costos; i que l'eficiència energètica suposa un estalvi important per al país; o que la fusta il·legal provoca pèrdues econòmiques als països productors de matèries primeres. És a dir, l'expressió «més avantatges econòmics» cal interpretar-la des de la filosofia de «més avantatges des del punt de vista de la sostenibilitat».

La política responsable de compra de fusta de l'Ajuntament de Barcelona

L'any 2003, fruit de les reivindicacions de Greenpeace i de la voluntat de l'Ajuntament de Barcelona, es va posar en marxa, un grup de treball del Consell de Medi Ambient i Sostenibilitat, òrgan impulsor de l'Agenda 21 de la ciutat, per tal de fer una proposta operativa d'introducció de la fusta certificada en les compres públiques municipals. El resultat del grup de treball fou va ser una **Declaració aprovada en el plenari del Consell el desembre de 2003**, que instava a l'Ajuntament a contribuir a la protecció dels boscos primaris, a evitar la compra de fusta procedent d'explotacions il·legals o tals clandestines i a promoure l'adquisició de fusta certificada amb les millors garanties possibles, en compliment també de l'Agenda 21 de Barcelona. El Decret d'Alcaldia **Política responsable de compra de fusta** de juliol del 2004 preveu la incorporació de criteris de sostenibilitat en la compra de tots els productes de fusta, sigui manteniment de l'espai públic, obres, subministrament de mobiliari o altres àmbits:

- S'exclou la compra de fustes procedents de tala il·legal o de països en guerra.
- S'estableix una prioritització de certificacions forestals donant més puntuació a les més exigents: s'atorguen més punts a la certificació FSC (Forest Stewardship Council), després PEFC (Pan European Forest Certification) i després certificacions d'àmbit nacional.

Al llarg de l'any 2004 ja s'han anat introduint aquests criteris en la compra pública municipal. Un total de 14 contractes han incorporat aquests criteris, sumant en total 1.557 m³ de fusta certificada.

Tanmateix, pel que fa al consum d'un dels derivats de la fusta més importants, el paper, s'ha experimentat un gran increment de l'ús del paper reciclat –amb el que això suposa de protecció directa dels boscos– i actualment aquest consum representa més del 50% del total de paper consumit a l'Ajuntament.

MÉS INFORMACIÓ A:

- **Programa Oficina Verda de l'Ajuntament de Barcelona** <http://www.bcn.es/agenda21/oficinaverda>
- **El compromís del municipis catalans amb els boscos. Greenpeace, febrer de 2005.** http://www.greenpeace.org/espana_es/multimedia/download/1/739268/0/DocumentoGironafeb05.pdf
- **Observatori de Ciutats pels Boscos de WWF-Adena:** http://www.wwf.es/bosques_comercio/observatorio_wwfadena.php
- **Xarxa de Ciutats i Pobles cap a la Sostenibilitat. Diputació de Barcelona** <http://www.diba.es/mediambient/>
- **Consell d'Iniciatives Locals per al Medi Ambient de les Comarques Gironines (CILMA)** <http://www.cilma.org/>
- **Biblioteca Ciutats per un Futur més Sostenible:** <http://habitat.aq.upm.es/>
- **Compres ecològiques. Manual sobre contractació pública ecològica de la Comissió Europea (en castellà):** europa.eu.int/comm/environment/gpp/pdf/handbook_es.pdf

FES DE LA TEVA OFICINA UN CAMP DE BATALLA

Fa unes dècades, quan van aparèixer al mercat els primers ordinadors personals i els nous avantatges de la informàtica, molts analistes van predir una oficina «sense papers». La comunicació, la transferència de fitxers i l'emmagatzematge de la informació en formats electrònics havien de contribuir, per força, a disminuir el consum de paper.

Tanmateix, la proliferació d'ordinadors ha vingut acompanyada per impressores, faxos i fotocopiadores d'alta velocitat que han produït l'efecte contrari: l'augment del consum de paper d'impressió i d'escriptura.

Hi ha maneres fàcils perquè les empreses i administracions redueixin el consum del paper. Es pot aconseguir una disminució del 20% d'aquest consum només amb unes quantes «bones pràctiques», com ara evitar el consum superflu de paper d'oficina, fotocopiar a dues cares, o dues pàgines per full, ajustar el nombre de còpies a les necessitats reals, incrementar l'ús de la comunicació electrònica, etc.

També són importants la reducció del pes i la gruixària dels documents, revistes, diaris i impresos; l'edició i l'arxivament de documents en format electrònic; la gestió en línia de transferències, pagaments, ordres de compra, declaracions de la renda, etc.

És obvi que el paper continua i continuarà essent el vehicle principal i essencial de les comunicacions modernes, però la realitat ens diu que una reducció, fins i tot dràstica, és possible. Algunes empreses ja funcionen amb menys paper.

Fotocopiadores i impressores sota sospita

Per a motiu d'alegria de la indústria paperera, l'ús que més creix és el del paper d'oficina. Lluny de les expectatives creades, avui els ordinadors personals consumeixen 115.000 milions de fulls de paper l'any en els cinc continents. I els analistes calculen que el consum creixerà fins al 20% abans de l'any 2010.

Segons fonts del *WorldWatch Institute*, l'any 1996 les fotocopiadores de les oficines de tots els EUA van fer servir més de 800.000 milions de fulls de paper, i les impressores làser una xifra semblant. Tenint en compte el nombre de població activa, això vol dir 12.000 fulls de paper d'oficina per persona. Ni tan sols el correu electrònic ha substituït el correu postal tradicional. Als EUA, el nombre de cartes i paquets de correu lliurats entre 1993 i 1998 va enregistrar un creixement del 16%, i la publicitat per correu, del 25%.

Per reduir el consum de paper a les oficines, es fa imprescindible qüestionar l'ús actual que fem de les fotocopiadores i impressores.

A més d'utilitzar únicament paper 100% reciclat (el paper reciclat A4 i A3 no presenta cap mena de problema per a la impressió i la fotocòpia), es fa urgent ajustar les propietats per tal que la impressió de documents «per defecte» ocupi com més espai millor i consumeixi menys paper: cal ajustar el format de pàgina, l'orientació, el tipus de paper, els marges, la mida de la lletra, la qualitat d'impressió, la impressió a dues cares, etc. L'objectiu últim és aconseguir per a cada document la qualitat d'impressió necessària i un menor consum de paper.

Les mateixes premisses valen per a les fotocopiadores: cal imprimir a dues cares, només la quantitat de còpies necessàries, si és possible a doble pàgina, etc.

MÉS INFORMACIÓ A:

• **Oficina Verda de l'Ajuntament de Barcelona:**
<http://www.bcn.es/agenda21/oficinaverda/>

QUE NO T'AMARGUIN LA VIDA: pren ara una decisió important

Si ja ets dels que tens un compromís ambiental amb els boscos i els suggeriments d'aquesta guia ja són per a tu com «peix al cove», a continuació et fem una proposta arriscada que esperem que satisfaci les teves ganes d'arribar més lluny...

Cal trencar el tabú. Hem de poder parlar sense embuts d'una cosa tan quotidiana. No passa res. Trenca les barreres culturals i educa el teu entorn familiar.

Deixa dit als teus familiars que el «pijama de fusta» més acollidor no ha de ser necessàriament el més car, i que no et sentiràs més estimat, recordat o homenatjat per el què els hi costi, sinó perquè tinguin en compte el teu desig de sostenibilitat. Demana que les fustes que s'hagin emprat en la fabricació del taüt hagin estat convenientment certificades.

No cal que passis per la funerària a escollir model, ni tampoc que el provis, però expressa al teu entorn familiar la teva «última voluntat» i proposa una cosa modesta, barata, senzilla... sostenible. No hi ha una manera millor de deixar aquest món. Per a aquest viatge no calen alforges tan complicades.

Un terç dels enterraments es produeixen mitjançant incineració, i la xifra continua augmentant. És sostenible cremar un preciós taüt que surt tan car? Més encara, no ho trobes totalment estúpid?

Alguns criteris que cal tenir en compte per combatre l'oferta d'algunes funeràries:

- Escull el més ecològic i respectuós, no és cap desatenció al mort.
- Si la fusta que escullis és tropical, exigeix que tingui una certificació reconeguda per les ONG i les Institucions que fomenten una explotació sostenible dels boscos i que tenen en consideració aspectes com la protecció de la biodiversitat, la gestió forestal a llarg termini, la cadena de custòdia i el reconeixement dels drets dels pobles indígenes i el seu mode de vida.
- Si hi ha incineració, millor la fusta massissa. Si és enterrament, com més tauler i menys fusta massissa, millor.
- Pots escollir taüts envernissats setinats, o millor envernissats a l'aigua que són els menys contaminants.
- Per a la incineració, en alguns països s'ofereixen taüts fabricats en cartó resistent, estancs i segurs. Aquí, quan?
- Avui dia es poden trobar taüts ecològics de diversos materials (cartó, fusta certificada per l'FSC, etc.), sense elements metàl·lics i perfectament homologats.

MÉS INFORMACIÓ:

- **Impacte ambiental de la cremació de cadàvers:**
http://www.eco-sitio.com.ar/ia_de_la_cremacion.htm
- **Impacte sobre els recursos naturals dels diferents tipus d'enterrament:**
Fundació Terra. Perspectiva Ambiental nº 35. Eco Funerals, Novembre 2005.
Accessible a: www.ecoterra.org (quaderns ecològics)
www.promessa.se/doc/naturkonsekvens_spa.pdf
- **Taüts ecològics:**
<http://www.albins.co.uk/eco.htm>
<http://www.eco-coffin.co.uk/>
<http://www.eco-coffins.com/>

LA MORT TÉ UN PREU (també per al medi ambient)

A l'Estat espanyol es produeixen anualment prop de 350.000 defuncions. L'any 2000, el ritu de la incineració es practicava en el 26% dels casos. Dos anys més tard, i de manera especial en el medi urbà, la cremació ja arribava a un terç de les defuncions. És a dir: cada any cremem 120.000 taüts.

No sembla gaire raonable talar, transportar i transformar fusta per fabricar un fèretre que acabarà cremat o enterrat. Només a Europa es talen més d'un milió d'arbres per produir taüts (sense comptar la fusta d'importació, que també s'utilitza de manera massiva).

Si tenim en compte que una part de la fusta que es fa servir prové de zones remotes on la tala il·legal és un problema crònic (Àfrica, Brasil, Rússia), podem deduir que el negoci funerari té un paper macabre en tot aquest assumpte.

A més, a la UE la cremació és la causant del 12% de les dioxines emeses a l'atmosfera. Els cromats, la ferramenta, la pintura i els vernissos de la fusta, el formaldehid del tauler, etc. són productes que, en incinerar-se, resulten nocius per a la salut humana.

Si només en el cas de la incineració, el percentatge de la qual creix any rere any, substituïssim la fusta per altres materials menys costosos i amb un cicle de vida més econòmic i sostenible, estariem reduint problemes ambientals com la tala il·legal, els problemes derivats del transport a llarga distància, l'emissió de substàncies com les dioxines, o l'emissió de CO₂.

LA HISTÒRIA D'UN ARBRE

Després d'una gestió sostenible del bosc, aquest arbre va ser talat amb certificat forestal FSC. **2005**

La població mundial ha arribat als 6.000 milions d'habitants. **2000**

Cimera de la Terra (Nacions Unides, Rio de Janeiro). **1992**

Cau el Mur de Berlín. **1989**

Arribada de l'home a la Lluna. **1969**

A Cuba triomfa la revolució de Fidel Castro. **1959**

Rússia posa en òrbita el primer satèl·lit artificial, l'Sputnik. **1957**

Bomba atòmica sobre el Japó i final de la 2ª Guerra Mundial. **1945**

Comença la Guerra Civil espanyola. **1936**

Es proclama la República Espanyola. **1931**

Alexander Fleming descobreix la penicilina. **1928**

Howard Carter descobreix la tomba de Tutankamón. **1922**

Esclata la Revolució Russa. **1917**

Albert Einstein proposa la seva Teoria de la Relativitat General. **1916**

Comença la 1ª Guerra Mundial. **1914**

L'explorador norueg Roald Amundsen arriba al Pol Sur. **1911**

Terratrèmol a San Francisco. **1906**

Marconi inventa la ràdio. **1901**

A principis del segle XX la població mundial supera els 1.600 milions d'habitants. **1900**

Primera projecció del Cinematògraf dels germans Lumière. **1895**

La AIT, a París, declara el 1º de maig com a Dia Internacional del Treball. **1889**

Les Potències Europees es reparteixen el continent Àfrica a la Conferència de Berlín. **1884**

Thomas Alva Edison inventa la llum elèctrica. **1879**

Declaració de Yellowstone com a primer parc natural en el món. **1872**

Jules Verne publica la seva novel·la "De la Terra a la Lluna". **1865**

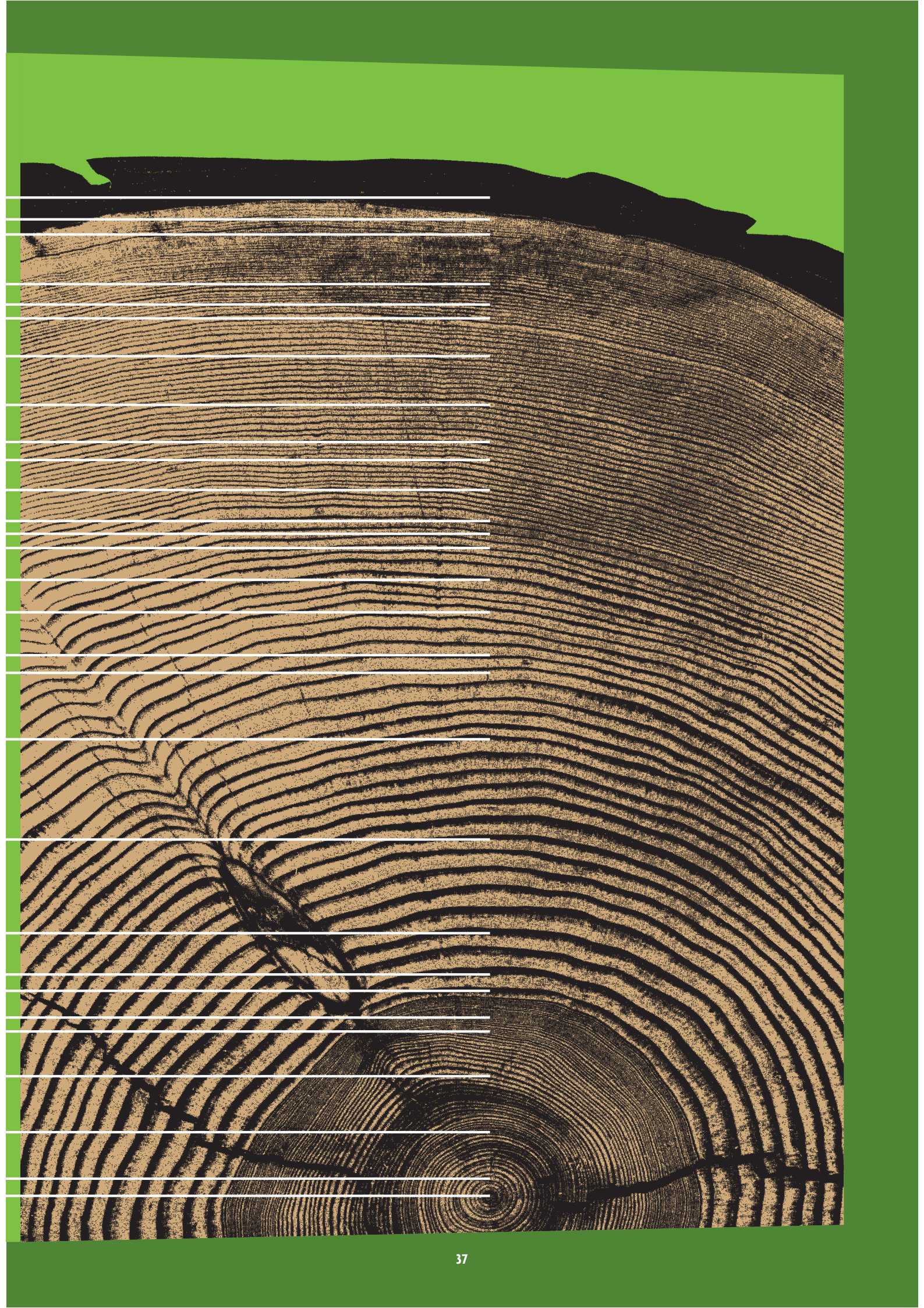
Charles Darwin publica "L'origen de les espècies". **1860**

Karl Marx i Friedrich Engels publiquen el "Manifest Comunista". **1848**

Anglaterra declara l'abolició de l'esclavitud a les seves colònies. **1834**

Napoleó és coronat emperador. **1804**

La població mundial és aproximadament de 1.000 milions d'habitants. **1800**

LES ECOETIQUETES DEL PAPER I LA FUSTA i el seu significat

Les ecoetiquetes per al paper que podem trobar al mercat espanyol són fonamentalment les següents:

FSC (Forest Stewardship Council o Consell d'Administració Forestal)

El sistema de certificació forestal del FSC, creat l'any 1993 al Canadà, té el suport de la majoria de les organitzacions socials i ecologistes, i garanteix que la gestió forestal dels boscos i les plantacions segueix els criteris socials i ambientals més exigents.

En el cas del paper, el segell FSC garanteix que la fibra verge prové de boscos gestionats de manera sostenible, i que el blanqueig no conté gens de clor (TCF).

MÉS INFORMACIÓ A:

- **Forest Stewardship Council:** <http://www.fsc.org/esp>
- **FSC a Espanya:** <http://www.fsc-spain.org/>
- **Cercador de productes i boscos certificats per l'FSC:** <http://www.fsc-info.org/>
- **Portal de productes certificats FSC:** <http://www.terra.org/html/s/rehabilitar/madera/>

PEFC (Programa per al reconeixement de sistemes de certificació forestal)

El PEFC va néixer l'any 1998 com a iniciativa voluntària del sector privat forestal, basada en els criteris i indicadors sorgits de les conferències interministerials de Hèlsinki (1993) i Lisboa (1998) per a la protecció dels boscos d'Europa. El PEFC ofereix un marc per a l'establiment de sistemes de certificació nacionals comparables i el seu reconeixement mutu a escala paneuropea.

MÉS INFORMACIÓ A:

- **Programa per al reconeixement de sistemes de certificació forestal:** <http://www.pefc.es/>
- **Observatori PEFC:** <http://www.pefcwatch.org/>

ÀNGEL BLAU

L'any 1978, Alemanya va instaurar un sistema d'ecoetiquetatge, pioner al món, que va adoptar el símbol de l'àngel blau que ja feia servir el Programa de les Nacions Unides per al medi ambient (PNUMA). A Europa hi ha una gran quantitat de marques de paper amb aquest segell.

En el cas del paper, aquest segell garanteix que el paper és, com a mínim, reciclat en un 95%, que ha estat blanquejat sense clor (TCF) ni blanquejadors òptics, i que conté quantitats mínimes de formaldehid i bifenil policlorat (PCB).

A més d'altres exigències ambientals, aquest segell també planteja un alt nivell d'exigència en qüestió de qualitat tècnica del paper. Per exemple, el paper de fotocopiadora ha de complir tant les normes de qualitat sobre durabilitat del paper com les normes per a aptitud d'impressió en fotocopiadores.

MÉS INFORMACIÓ A:

- **Segell «àngel blau»** <http://www.blauer-engel.de/willkommen/willkommen.htm>

DISTINTIU DE GARANTIA DE QUALITAT AMBIENTAL (DGQA)

Marca creada pel Departament de Medi Ambient de la Generalitat de Catalunya que té com a objectiu la promoció de productes que afavoreixen la minimització de residus, la reutilització dels subproductes i l'estalvi de recursos, especialment aigua i energia.

El distintiu DGQA aplicat al paper significa que el paper és reciclat postconsum (entre el 80% i el 100%, segons el producte) i blanquejat sense clor (TCF).

MÉS INFORMACIÓ A:

- **Departament de Medi Ambient:**

http://www.gencat.net/mediamb/qamb/distintiu_informacio.htm#

EL CIGNE NÒRDIC

És un certificat dels països escandinaus que té establerts criteris ecològics per a productes i categories de productes com ara tèxtils, mobles, materials de construcció, etc.

En el cas del paper i el cartó, els criteris d'aquest segell fan referència a la procedència de les matèries primeres i a les emissions produïdes durant la producció de paper.

Aquesta certificació no garanteix que el paper estigui blanquejat sense clor, ni que contingui fibres reciclades. És més, habitualment es tracta de paper no reciclat, i quan és lliure de clor, ho indica a part.

MÉS INFORMACIÓ A:

- <http://www.svanen.nu/Eng/default.asp>

L'ETIQUETA ECOLÒGICA DE LA UNIÓ EUROPEA

L'etiqueta ecològica europea és un sistema per identificar els productes que tenen un impacte ambiental reduït, certificats oficialment per la Unió Europea. Controla l'emissió de contaminants durant la fase de producció, la gestió ambiental de les empreses productores i la procedència de la matèria primera.

de fibres recuperades, de fusta certificada o d'un altre material. No admet el blanqueig de la pasta amb clor gasós, però sí amb clor elemental.

MÉS INFORMACIÓ A:

- **Etiqueta ecològica europea:** <http://europa.eu.int/scadplus/leg/es/lvb/l28020.htm>

PER SABER MÉS COSES SOBRE EL MÓN DE LES ECOETIQUETES:

- **Departament de Medi Ambient:** http://www.gencat.net/mediamb/qamb/distintiu_informacio.htm

- **"Zaragoza ahorra y recicla papel":**

<http://www.reciclapapel.org/hm/info/tecnica/etiquetas/etiquetas/index.asp>

- **Oficina Verda:** <http://www.apabcn.es/sostenible/castellano/directorio/ecoeti.htm>

- **Forest Certification Resource Center:** <http://www.certifiedwood.org/>

- **Guia breu sobre les ecoetiquetes** http://www.gencat.net/mediamb/qamb/guiabreu_ecoetiquetes.htm

Edita

© **Ajuntament de Barcelona, 2006**

Sector de Serveis Urbans i Medi Ambient

Direcció de Programes Ambientals

Continguts i redacció Miguel Ángel Soto, Greenpeace.

Coordinació Txema Castiella, Helena Barracó (Ajuntament de Barcelona)

Fotografies fons documental de Greenpeace

Agraïments a Jordi Bigues, a la Fundació Terra i a l'Institut Municipal de Serveis Funeraris per les seves aportacions

Disseny gràfic, il·lustracions i maquetació www.villuendasgomez.com

Impressió Imatge i Producció Editorial Municipal

Imprès en paper 100% reciclat

DL: 52.503-2005

Gener 2006

Greenpeace - Barcelona

Ortigosa, 5 2º 1ª

08003 Barcelona

Tel: +34 93 310 13 00

Fax: +34 93 310 51 18

barcelona@greenpeace.es

www.greenpeace.es

Greenpeace - Espanya

San Bernardo 107, 1º

28015 Madrid

Tel: +34 91 444 14 00

Fax: +34 91 447 15 98

informacion@greenpeace.es

Aquesta guia és fruit del conveni signat entre l'Ajuntament de Barcelona i Greenpeace. D'acord amb el conveni, el cost d'elaboració d'aquesta guia, estimat en 5.000 euros, ha estat destinat al projecte *Conservació de l'hàbitat del gall fer (Tetrao urogallus) en boscos madurs de pi negre i reducció de la pressió antròpica mitjançant la regulació de la circulació motoritzada en el sector sud de la Vall Ferrera (Parc Natural de l'Alt Pirineu)*

LA COL·LECCIÓ DE GUIES D'EDUCACIÓ AMBIENTAL

1. Compostatge
2. Fem Biogas
3. Mobilitat Sostenible
4. Reduir Residus
5. Oficina Verda
6. Les festes més sostenibles
7. L'aigua i la ciutat
8. Menys soroll millor
9. De la ciutat a la natura
10. Posem Verdes les Associacions
11. Bones pràctiques sindicals
12. En moto mou-te bé
13. L'estalvi Energètic
14. Jardineria sostenible
15. Acció sindical
16. Ecoproductes de la llar
17. Aprendre del Prestige
18. L'Alimentació sostenible
19. Barcelona en Bici
20. Youth X change
21. Animals de Companyia
22. La mobilitat més sostenible
23. Ocells de Barcelona
24. Les platges de Barcelona
25. Oficina Verda per Empreses a del Sector d'Oficines i Despatxos
26. Les empreses i la Responsabilitat Social Corporativa
27. Finançament ètic i sostenibilitat

PER MÉS INFORMACIÓ SOBRE LES GUIES:
Centre de Recursos Barcelona Sostenible
C/ Nil Fabra 20, baixos · tel. 93 237 47 43